

KOKEN IN DE VERKEERDE EEUW

Teresa Präauer (1979, Linz) studeerde Duitse taal- en letterkunde en Beeldende Kunst. Bij de onafhankelijke uitgeverij Wallstein verschenen al drie romans, twee verhalenbundels en een lang essay van haar. Präauer ontving onder meer de Aspekte Literaturpreis, de Erich Fried Preis en de Ben Witter Preis. Ze woont in Wenen.

TERESA PRÄAUER

KOKEN IN
DE VERKEERDE
EEUW

ROMAN

Vertaald uit het Duits door Kris Lauwerys en
Isabelle Schoepen

MERIDIAAN
UITGEVERS

2024

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectbeurs van Literatuur Vlaanderen.

Eerste druk, juni 2024

© Wallstein Verlag, Göttingen 2023

© 2024 Nederlandse vertaling Kris Lauwerys en
Isabelle Schoepen

Oorspronkelijke titel *Kochen im falschen Jahrhundert*

Oorspronkelijke uitgave Wallstein Verlag

Omslagontwerp Nanja Toebak

Omslagbeeld Teresa Präauer

Foto van de auteur © Martin Stöbich

Typografie Wim ten Brinke

Drukkerij Wilco

ISBN 978 94 93305 31 1

NUR 302

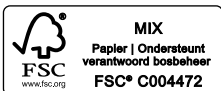
www.meridiaanuitgevers.com

 @meridiaanuitgevers

 @meridiaanboeken

 @MeridiaanBoeken

 LinkedIn Meridiaan Uitgevers

Herinner je je nog hoe je de eerste keer in je eigen woning, het was niet meer dan een kamer, iets wilde koken en je pas halverwege vaststelde dat je nog zout moest kopen? Je had niet eens een zoutvaatje. Waar je als volwassene niet allemaal moest aan denken! Je eerste zout, hoe zou het smaken?

Hoezeer je aan het begin stond. Je eerste kop koffie, toen nog met veel suiker. De eerste keer naar de Chinees met vrienden. Je zus wedde dat ze een theelepeltje van het rode chilipoeder in haar mond kon nemen en in één keer kon doorslikken. Je eerste vriend, je eerste *capricciosa* met artisjok, de rode wijn smaakte jullie niet. Jullie waren zo jong, hadden liever Coca-Cola gedronken.

De eerste artisjok in zijn geheel gekookt. In Rome, waar anders? In een kleine keuken die je met vreemden moest delen. Op het einde was het samenleven niet meer leuk, maar in het begin nog wel.

In den beginne was de artisjok. En een schaaltje met zout, peper, citroen en olijfolie voor jou op de tafel. Je plukte blad na blad van de grote knol af, van buiten naar binnen, tot je bij de kern aankwam, bij het heerlijke artisjokhart en de bodem waar je eigenlijk het zogeheten hooi van had moeten verwijderen. Het kriebelde en prikte als je erin beet. Die zoete bitterheid!

Daarna likte je de olie en de citroen van je vingers.

Je eerste oester? Laat, je was al midden dertig. Je keek hoe de anderen de kalkachtige schelp aan hun lippen zetten en het levende, glibberige ding samen met de slok zout water uit de Stille Oceaan in hun mond lieten glijden. Je hebt hen gewoon nagedaan. Je was in je leven nog nergens gewend aan geraakt en hongerig naar elke nieuwe smaak. De lucht was koel, de zon stond op het punt onder te gaan, het licht was roze en blauw. Zoiets kun je niet plannen en het kan ook niet herhaald worden. Het gezelschap had een fles sancerre besteld, jullie stonden buiten op de beroemde Pike Place Market in Seattle. Het was een prachtige avond en allemaal niet vanzelfsprekend.

Het eerste zout? Smaakte zout natuurlijk, riep de gastvrouw lachend.

250 g bloem

125 g boter

1 ei

Het begon als een van die avonden waarop je gasten thuis uitnodigt. De oven was voorverwarmd, de sla stond klaar in de koelkast, nog zonder olie en azijn, op de tafel stonden schaalpjes met zoute crackers en nootjes. Op grote zware borden waren kommen gezet, eraanast lagen gevouwen servetten en het bestek in de juiste volgorde, rechts het mes, links de vork. Of allebei rechts? De gastvrouw hield haar hoofd schuin en dacht na. Hadden ze lepels nodig? Ze haastte zich van de eetkamer naar de keuken. Ja, er hing spanning en voorpret in de lucht. Van buiten waaiden stemmen naar binnen, jonge mensen, welgemutst voor het uitgaan, wandelaars met hond, het rollen van een skateboard over het asfalt, het langsrijden van de Stadtbahn vlakbij. Verder was het stil, zoals het alleen op zomeravonden stil kon zijn.

De genodigden waren: een bevriend paar dat inmiddels een echtpaar was, en, met een academisch kwartiertje vertraging, een vriend uit Zwitserland die al vele jaren hier in de stad woonde. Allen hadden ze als geschenk een fles wijn in de hand, ze stampten plichtmatig hun schoenen af voor de deur en vroegen met woordeloze blik op de natte zolen of ze ze aan mochten houden. De gastvrouw knikte, voor de duur van de avond bepaalden mildheid en ongedwongenheid haar

gedrag. Iedereen moest zich goed voelen. Haar partner had de jassen van de gasten aangenomen en hing die aan de kapstok. De gastvrouw liep voorop, blootsvoets, de eetkamer in.

Op de achtergrond klonk jazz. Wie wilde kreeg te horen wat er speelde. Jaren zestig? Wayne Shorter of John Coltrane? Ze hadden het over platen, ook al luisterden ze naar muziek via een digitale streamingdienst, die de nummers automatisch had geselecteerd en altijd precies afspeelde wat bij de stemming paste. De playlist verzamelde jazz voor jazzliefhebbers met weinig kennis van zaken en veel smaak.

Om van de eetkamer naar de keuken te komen, moest je door een smalle doorgang zonder deur. De echtgenote, nu ook blootsvoets, trippelde achter de gastvrouw aan, de echtgenoot stak verontschuldigd zijn armen in de lucht en hield zijn mocassins aan. Deel van de outfit, zei hij lachend. De schoenen maakten, net als alles aan zijn kleding, een gewild ironische en toch elegante indruk. Hij had een paar keer in zijn leven over mode nagedacht, maar een passie was het niet geworden.

Ze trokken een fles crémant open, toostten, bleven in de keuken staan en vertelden wat er in de weken dat ze elkaar niet hadden gezien en gesproken was gebeurd. Zowel prettige dingen als triviale. De vriendelijke gastvrouw droeg een mouwloos zwart broekpak en had haar haar opgestoken. Een katoenen schort, groen-blauw gestreept, had ze in haar nek geknoopt en om haar middel gebonden. Op de leuke avond, zei de

echtgenoot tegen de gastvrouw, keek vervolgens de echtgenote aan en ten slotte de partner van de gastvrouw, terwijl ze wachtten op de komst van de Zwitser, die inmiddels al in het trappenhuis stond. Alle vier weer met het glas in de hand in ganzenpas van de keuken door de eetkamer en de hal naar de deur. Uitbundige omhelzing, drie kussen, geen twee in Zwitserland.

En hop, weer naar de keuken! Een vijfde glas uit de kast gepakt. Is dat Fins? Het glas? Iittala, zei de gastvrouw. Proost, antwoordden de gasten. Blij dat jullie er zijn. De gastvrouw verslikte zich midden in de zin, haar partner sloeg met vlakke hand op haar rug om haar luchtpijp vrij te maken. Proost!

De gastvrouw luisterde niet alleen graag naar jazz, maar ook naar pop, klassiek en hedendaagse muziek. John Cage, die voor de duur van vier minuut drieëndertig gewoon stilte dicteert. New Yorkse avant-garde uit het midden van de vorige eeuw, waarom niet? Niet op de laatste plaats had de internethoroscoop de gastvrouw echte nieuwsgierigheid in combinatie met hoge tolerantie voorspeld, voor deze dag, voor de week en voor haar hele leven. Bovendien vertonen Vissen de neiging om snel beledigd te zijn, te dagdromen en kritisch te denken. Maar in sterrenbeelden geloven Vissen dan weer niet.

De houten snijplank waarop eerder groenten waren gesneden leunde schuin op het aanrecht, het grote keukenmes stond te drogen in een roestvrij afdruiptakje. De echtgenote nam niet deel aan het gesprek maar keek uit het raam. Aan de overkant van de straat

stonden twee agenten ook bij het raam, een sigaret te roken. Hadden ze daar naar de echtgenote gezwaaid? Toen de attente gastvrouw de echtgenote er weer bij wilde betrekken, schrok die op en richtte haar aandacht nu eindelijk op het gezelschap. Zo, zijn we allemaal weer samen! De echtgenote lachte en excuseerde zich voor haar gebrek aan aandacht. Net mijn studentes! riep de Zwitser uitgelaten. De echtgenote keek hem hoofdschuddend aan, maar was toch bereid om mee te lachen. Een studente was ze al lang niet meer.

Ze converseerden. Nog eens proost, op de leuke avond, riep de gastvrouw. Ze deinsde er niet voor terug om gebaren en frasen te herhalen als die het gemeenschappelijke ritueel ten goede kwamen. Het Dave Brubeck Quartet speelde 'Take Five'. Zullen we gaan zitten, vroeg de partner van de gastvrouw.

1 ui

1 stengel prei

150 g spek

Was het echt zo gelopen? Of eerder zo: dat het bevriende paar weer eens te laat was gekomen? Niet gewoon de enkele beleefdheidsminuten, maar meer dan een halfuur? En dat de Zwitserse vriend daarentegen netjes op tijd was gearriveerd? De gastvrouw en haar partner lieten het onder vier ogen niet na om de vergelijking te maken met de precisie van een horloge.

Toen de deur voor hem werd geopend, vroeg hij helemaal niet om gastenpantoffels, maar stapte zelfbewust binnen, overhandigde de wijn en stevende op de eetkamer af. Hij ging zitten en greep naar de nootjes. Reuzehonger had-ie, hij had immers de hele dag niets anders gedaan dan examens afnemen. Het ruikt hier al lekker, riep hij, en hij schoof de crackers naar zijn kant van de tafel en bracht die, de ene na de andere, in ijltempo naar zijn mond.

De gastvrouw bleef staan en trok een fles crémant open. Uit de Elzas, dat spreekt vanzelf. Ze wierp een onderzoekende blik, die de Zwitser niet mocht ontgaan, op het lavendelkleurige etiket en schonk de glazen vol. Daarna kwam ook zij aan tafel zitten, streek haar schort glad, om die meteen daarna weer los te schudden. Ze zette een voet op de zitting van haar stoel, legde haar hoofd schuin en luisterde naar het gesprek tussen haar partner en de Zwitserse vriend, die

elkaar nog niet lang kenden. De gastvrouw zat daar als op een schilderij, in een bestudeerde houding, zittende vrouw met opgetrokken knie, helemaal de verkeerde eeuw. Mooi uitzicht, zei de Zwitser enthousiast. De gastvrouw sloeg haar blik neer en keek naar haar schort. De combinatie van elegante overall en praktisch keukengerei droeg de belofte van een zinnenprikkelende avond in zich. De Zwitser, die het over het gebouw aan de overkant had gehad, moest lachen. Jij ook!

Aan de overkant van de straat, vanuit de eetkamer gezien, lag een van de hoofdcommissariaten van politie, een imposant bouwwerk in fin-de-sièclestijl met witgeschilderde tralies voor de ramen. De woning van de gastvrouw bevond zich op de bovenste verdieping van een van die statige huizen zoals je die in de burgerlijke wijken van deze stad bij de vleet aantrof. Een smal Frans balkon, nauwelijks bruikbaar, keek uit op de straat, een tweede klein balkon lag, als je de deur achter in de badkamer opendeed, aan de andere kant van de woning en gaf uitzicht op de binnenplaats. Ongeveer ter hoogte van het dak was daar een net over gespannen om de duiven te beletten neer te strijken.

De lucht was haast wolkeloos die avond. Het was nog licht buiten, stilaan zou het gaan schemeren. De gastvrouw stond op om in de keuken kaarsen te gaan halen en die op de tafel te zetten. De kandelaars, van messing en zilver, waren gevonden op een rommelmarkt. Ze stak de kaarsen aan en ging zitten. De was smolt en drupte op de nieuwe Deense eettafel. De gastvrouw oe-

fende zich in gelatenheid tegenover de wasdruppels, liet ze stollen en verwijderde ze niet. Een eettafel moest tenslotte vertellen over het leven.

De drie toostten uitbundig en dronken van de crémant, in afwachting van het nog altijd niet gearriveerde echtpaar. Op een gegeven ogenblik was iedereen in de vriendenkring van champagne of sekt, toch ook schuimwijnen, volledig overgeschakeld op crémant. De wijn die ze kochten was duurder dan vroeger, toen ze nog de prijzen op de bordjes in de supermarkt vergeleken om een paar cent te besparen. De crémant daarentegen werd met grote biljetten betaald of met de pinpas.

Proost! Ze vertelden elkaar nu wat er de laatste tijd was gebeurd. Ze hadden het over dingen die voor de zomer nog te doen stonden en over de vermeende passiviteit van de studenten van tegenwoordig, vooral, legde de Zwitser minutieus uit, wat betreft het autonome opgeven van de doorgronde opdrachten. Hij moest hoesten want hij had zich versproken, en begon opnieuw. Het autonome doorgronden van de opgegeven opdrachten! Iedereen moest lachen. De gastvrouw zei met grote stelligheid dat zij destijds als studente heel autonoom was geweest. De Zwitser moest lachen en hoesten tegelijk. Van de gegeven opdrachten, riep hij, nu had hij het eindelijk over zijn lippen gekregen. Sla met je vlakke hand op zijn rug, zei de gastvrouw tegen haar partner. Die aarzelde. De Zwitser wimpelde af.

Zij was in haar familie een van de eersten geweest

die had gestudeerd, zei de gastvrouw. Ik heb liever, ging de Zwitser verder zonder zich te laten onderbreken, een creatief fout antwoord dan dat kritiekloze opdreunen van de stof. Creatief, herhaalde de gastvrouw, alsof ze haar tanden in een rauwe ui had gezet. Dit mocht geen avond worden waarop ze alleen maar luisterde. In de betekenis van scheppend, zei haar partner op de toon van een beleefde bemiddelaar. Met eigen ideeën over de wereld, riep de Zwitser, dramatisch zijn armen in de lucht gooiend. Hij zag er daarbij uit als een klassenstrijder. Zijn armen vielen meteen weer neer en zijn vingers zochten naar meer zoute crackers.

Hij droeg een donker T-shirt, een korte cargobroek en praktische sandalen. Een haarlok had zich zojuist uit zijn kapsel losgemaakt en wiebelde waaghalzig op zijn kruin. Hij zei dat hij als jonge man zijn eigen ideeën over de wereld had gevormd door het internationale katern van het bekende Zwitserse dagblad te lezen. Een krant die je nu om de bekende redenen natuurlijk niet meer kunt lezen. De partner van de gastvrouw zei dat hij uitsluitend *The Guardian* en *The New York Times* las. Het liefst de kruiswoordraadsels en de recepten voor verbrande bloemkool.

Er zijn geen utopieën meer, riep de Zwitser net iets te luid en te wanhopig, en hij griste de laatste cracker uit het eerste schaalpje. Het klonk als een paar keer te vaak gezegd. Hij deinsde er niet voor terug om gebaren en frasen te herhalen als die de bevestiging van zijn meningen ten goede kwamen. Miles Davis speelde 'So What'. Nog een glas crémant zou hem aanmoedigen

om door te gaan met zijn monoloog. De gastvrouw wilde geen uitzicht zijn. Wanneer kwamen de andere gasten nou?

Waar wilde de Zwitserse vriend eigenlijk zijn verdiende zomervakantie doorbrengen, probeerde de partner van de gastvrouw van onderwerp te veranderen en het gesprek in minder cultuurpessimistische banen te leiden. En had hij al plannen voor de herfst? Niets dan examens, zei de Zwitser, die zijn klaagzang over het komende studiejaar voortzette, een studiejaar zonder utopieën.

Bij haar ouders had er geen Brockhaus in de kast gestaan, begon de gastvrouw opnieuw. Maar met de komst van het internet en de daaropvolgende stopzetting van de verkoop van de gedrukte encyclopedie hadden ze wel tweedehands een onvolledige uitgave gekocht. De partner van de gastvrouw lachte nu net iets te luid, gelet op het feit dat de gastvrouw niets grappigs had gezegd.

4 cl campari

4 cl vermout rosso

Inmiddels waren ze vrolijk. Twee schaaltes crackers en nootjes waren soldaat gemaakt, de sla was in de koelkast blijven staan. Die kon nu uit de tupperware en in de grote keramische kom, zei de gastvrouw.

De tupperware paste niet bij de ongedwongenheid die de nieuwe kookboeken met hun foto's propageerden. Bij het koken hoorde je verbleekte linnen overhemden te dragen, wijde spijkerbroeken en tulbanden van kleurrijke stoffen, je liet je voor kweeperen, citroenen en aubergines portretteren, voor dikke bossen kruiden. Het voorbereidende werk bestond nooit uit zwetend met een volle winkelkar bij de supermarktkassa staan, integendeel, je nam de tijd en ging naar de markt of de bazaar. Daar kende je de verkopers bij naam en testte je hun producten met de handen. Je proefde ingelegde olijven, gedroogde moerbessen en Corsicaanse kazen.

Heb je hulp nodig, vroeg de Zwitser. Het klonk niet alsof hij ook echt hulp wilde bieden. Blijven jullie maar zitten! De vinaigrette van mosterd, olijfolie en azijn was al aangemaakt. De gastvrouw had de voorverwarmde oven met gesloten deur weer wat laten afkoelen. Een quiche kon wachten, dat was nou net het praktische eraan. Een klassiek Zwitsers gerecht, riep de Zwitserse vriend vanuit de eetkamer naar de keuken,

gevolgd door een krachtig inademen dat op de geur van gebakken quiche moest slaan, terwijl die jammer genoeg nog ongebakken was.

De Zwitser had het zich gemakkelijk gemaakt. Onder de eettafel had hij nu toch zijn schoenen uitgedaan, er waren korte sokjes met het opschrift SPORT tevoorschijn gekomen. Juist ja, jullie roken niet meer, zei hij en hij bleef zitten. Van het corrigeren van eindschrijfties voor de zomer belandden ze naadloos bij het Modern Jazz Quartet. Bachs 'Air' speelde, en het gesprek was nu goed op gang gekomen. Opnieuw viel een paar maal het woord plaat, in combinatie met allerlei jaartallen en de onvermijdelijke vermelding van de naam van de componist. Bach, riep de gastvrouw, meegesleept door haar enthousiasme. Bach! Bach had nog utopieën, declameerde de Zwitser. Die geloofde dan ook nog in God, antwoordde de partner van de gastvrouw.

Daarna hadden ze het over uitgaan, iets wat ze niet meer zo vaak deden als vroeger, toen ze jonger waren. Dat is alleen maar leuk als je single bent, stelde de Zwitser. Hoe staat het eigenlijk met de vrouwen in de jazz, vroeg de gastvrouw daarop. Integendeel, sprak de partner van de gastvrouw de Zwitser tegen, ze gingen juist vaker uit tegenwoordig, en wel naar de betere bars, waar de *drinks* beter waren en live jazz werd gespeeld. De partner van de gastvrouw weidde enthousiast uit over cocktails en trommelde met zijn vingers op het tafelblad. De cuba libre in die American Bar in de binnenstad, riep hij. Bij zijn uiteenzettingen maakte hij als

zo vaak een optimistische en ruimdenkende indruk. Zijn ouders hadden wel degelijk de Brockhaus thuis in de kast gehad, maar tot het lemma ‘Appetitive-aversive conditioning’ was hij bij het lezen nooit gekomen. Het leven was hem gunstig gezind geweest, en ook hij was het leven gunstig gezind, zoiets moest tenslotte van twee kanten komen. Hij kon tegelijkertijd warmlopen voor een vrij Cuba en voor de *American way of life*.

De Zwitser draaide het hele gesprek lang het gele pakje sigaretten van het merk Parisienne in zijn hand rond. Daarop stond in het Duits, het Frans en het Italiaans de waarschuwing dat roken dodelijk is. Hier werkte de Europese verstandhouding. Het linkerbovenbeen van de partner van de gastvrouw wipte mee op het ritme van de liedjes. Hij had zijn smartphone uit zijn broekzak gehaald en op het internet naar een lijst van jazzmuzikantes gezocht. Sarah Vaughan, Ella Fitzgerald, Billie Holiday. De lijst was te lang om alle namen te noemen, en dit waren slechts de bekendste. Maar allemaal al dood, *mortes, perdues*, riep de Zwitser. Zoek op jazzmuzikantes, vrouwelijk, eenentwintigste eeuw, zei de gastvrouw tegen haar partner, die de nieuwe zoektermen in zijn smartphone ingaf. De gastvrouw was sinds een paar jaar met haar partner samen, die op zijn beurt met zijn smartphone samen was. De Zwitser had een vriendin, maar vond het ook leuk om alleen te zijn. Hij vond er echt niks aan, aan cocktails, herhaalde hij, maar sprak zijn waardering uit voor de crémant uit de Elzas en hief zijn glas. Santé!

Toen de te laat gekomen gasten eindelijk aanbelden, hadden de wachtenden met z'n drieën de eerste fles crémant gelegegd. De gastvrouw stond op, de partner van de gastvrouw en zijn smartphone volgden haar, de Zwitser eveneens. De deur werd geopend voor het echtpaar.

Daar zijn jullie dan!